

ROGALAND STATSADVOKATEMBETER

Riksadvokaten
Pb 8002 Dep
0030 OSLO

RIKSADVOKATEMBETET	
J.nr:	R09-1542/63
	19 NOV. 2012
Arkiv:	R70
Saksbeh:	

Deres ref:

Vår ref:

ERFARINGER ETTER ACTA - SAKEN

I Innledning

I det følgende gjengis noen erfaringer og læringspunkter fra Acta-saken. I og med at det later til å bli mer vanlig at påtalemyndigheten utenom ØKOKRIM må forholde seg til utfordringer av denne typen, antar jeg at dette har riksadvokatens interesse. Brevet er utarbeidet i forståelse med politimesteren i Rogaland og ØKOKRIM-sjefen.

II Saken

Saken kom til politiets kjennskap i januar 2008, etter at daværende Kredittilsynet hadde foretatt undersøkelser. I løpet av første halvår 2008 oversendte Kredittilsynet anmeldelser på 6 av de til sist 7 tiltalte i saken.

I første halvår av 2008 ble det gjennomført flere møter mellom daværende Kredittilsynet, Rogaland politidistrikt og Økokrim. Økokrim hadde på det tidspunktet ikke ressurser til å overta etterforskningen av saken. Rogaland politidistriktet foresto etterforskningen med løpende bistand fra Økokrims verdipapirteam og Finanstilsynet.

Det ble gjennomført samlet aksjon mot flere siktede 16. juni 2008, som da ble gjort kjent med at de var under etterforskning.

Tiltale i saken ble tatt ut i juni 2011.

Hovedforhandling i saken ble gjennomført i perioden 30. januar - 18. juni 2012. Det var 7 tiltalte som alle hadde to forsvarere. Tiltalen gjaldt markedsmanipulasjon, brudd på meldeplikten, 3 tilfeller av innsidehandel, brudd på egenhandelsreglene og for hovedmannen et ulovlig aksjonærlån på 87 millioner kroner. Med unntak av det siste var samtlige tiltaleposter knyttet til de tiltaltes aksjehandel i finansforetaket Acta, der antatt hovedmann var

POSTADRESSE
Postboks 180, Sentrum
4001 STAVANGER

BESØKSADRESSE:
Nytorget 1,
4013 Stavanger

TELEFON:
51599160

TELEFAX:
51599161

gründer og storaksjonær. Det har ikke tidligere blitt utferdiget en så omfattende tiltale i en verdipapirhandelsak. Eksempelvis kan nevnes mistanke om ulovlig omsetning i aksjen for rundt 3,5 milliarder kroner. For innsidepostene var samlet beløp rundt 220 millioner. Tiltalen omfattet om lag 1700 ulovlige aksjetransaksjoner, et uttall banktransaksjoner, og rundt 15 involverte selskaper styrt av de tiltalte. Det var satt forsterket rett, men uten fagkyndige meddommere.

Saken har både under etterforskning, etter at tiltale ble tatt ut og under iretteføringen vært preget av mye støy og konflikt mellom påtalemyndigheten og forsvarersiden. Dette har resultert i flere anmeldelser til Spesialenheten for politisaker. Det var og flere såkalte "sideprosesser" i forkant av hovedforhandling, herunder inhabilitetsinnsigelser mot både leder av aktoratet, rettens administrator og leder av økonomiseksjonen i Rogaland politidistrikt, flere avvisningsbegjæringer mot tiltalen m.m. Flere av disse prosessuelle sidesporene ble behandlet i høyere rettsinstanser, også Høyesterett.

Rammene for iretteføringen var meget krevende. Grunnet ulike forhold kom leder av aktoratet først inn i saken etter at tiltale var tatt ut og bevisoppgave sendt retten. I forkant av hovedforhandling ble det skrevet redegjørelse for saken jf strpl. § 262, 3. ledd. Denne ble oversendt retten 30. september 2011. Påtalemyndigheten utferdiget og sendte ut ferdig dokumentutdrag tilsvarende 35 permer 7. oktober 2011, - nær 4 måneder før forhandlingenes oppstart. Det ble også bygget opp en egen rettssal i eksternt lokale, og det medgikk en del tid i planlegging av oppbygging av sal, teknisk utstyr, elektriske linjer, politinett mv.

Bevismassen var kolossal. Eksempelvis var antall innhentede meglersamtaler rundt 6500. Å høre gjennom disse ville ta om lag et år. Å få oversikt over bevisene i saken var således en krevende oppgave for aktoratet både i forkant av hovedforhandling og under hovedforhandling.

Aktoratet besto opprinnelig av 4 personer. Statsadvokat fra Rogaland statsadvokatembeter ledet aktoratet. I tillegg var to politiadvokater fra Rogaland politidistrikt del av aktoratet, hvorav den ene ble koblet på saken først i november 2011 og var tiltenkt en "back-office" funksjon. En førstestatsadvokat fra Økokrim skulle etter planen delta i retten under innledningsforedrag, prosedyre og enkelte særlig utfordrende deler av bevisførselen. Dette lot seg ikke gjennomføre etter planen grunnet uforutsette hendelser som gjorde at en politiaktor trådte helt ut av saken og den andre var delvis ute i perioder, slik at bidragsytere fra Økokrim måtte delta i langt større utstrekning enn opprinnelig planlagt.

Retten besluttet, mot ønske fra både påtalemyndighet og forsvarere, at saken skulle gjennomføres med 5 rettsdager pr uke. Dog slik at dersom man holdt oppsatt tidsplan, kunne man gjennomføre 4-dagers uke etter hvert. Dette fikk den virkning at all planlegging og arbeid måtte gjøres på overtid, både på kvelds- og nattestid og helger. Dette ble meget arbeidskrevende. I tillegg til den omfattende arbeidsoppgaven det er å presentere sakens beviser for retten, planlegge krevende avhør, gjennomgå og planlegge omfattende dokumentasjonsblokker m.v. på en pedagogisk måte, måtte aktoratet også forholde seg til stadige nye prosessuelle "sideprosesser" fra forsvaret samt også tilleggsoppgaver fra retten. Aktoratet måtte i løpet av hovedforhandlingen blant annet forfatte en juridisk betenkning med tittel "Eksposering vs proforma", et tema som utfra det man har erfart, ikke tidligere er berørt i norsk rettsteori.

III Erfaringer

Det ble i uke 38 gjennomført et evalueringsmøte. Deltagere på dette var aktoratet, etterforskningsgruppen, bidragsytere fra Økokrim samt embetslederene fra Økokrim, Rogaland statsadvokatembeter og Rogaland politidistrikt. I tillegg deltok en representant fra Riksadvokaten. På møtet gikk man gjennom sakens ulike faser, men da med særlig fokus på irretteføringsfase (herunder HMS belastninger saken har medført) og hva man kan lære av dette.

I det følgende gjengis kort de læringspunktene som kom fram.

1. Straks politiet får kunnskap om mulig etterforsknings sak av et slikt omfang må det sørges for fremskutt og integrert påtale (navngitt/e påtalejurist/er). Det må utarbeides en realistisk ressursplan tidlig og gjøres en risikovurdering på ressurstilgangen.

Det er viktig å knytte til seg og opparbeide seg nødvendig spesialkompetanse slik at man kan gjøre de riktige etterforsknings skrittene på riktig tid. Likeledes må etterforskningsgruppen settes i stand til å forstå de bevis som innhentes, forstå hvilke øvrige bevis som kan innhentes, og hvordan etterforskningen kan styres løpende for å avklare de riktige spørsmålene som oppstår, herunder spørsmål knyttet til riktig "tilskjæring" av saken.

Avklaring av spørsmål om bistand/overtakelse mellom lokalt politi, statsadvokatembeter og Økokrim må skje raskest mulig. Avklaringen må skje på sjefsnivå.

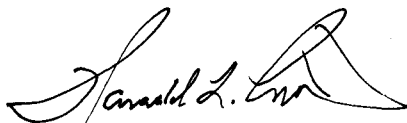
For så vidt gjelder store og kompliserte verdipapirstraffesaker spesielt, understøtter erfaringene med Acta-saken det forslaget som ble framsatt i 2007 om at slike saker bør sentraliseres og legges til Økokrim.

2. I saker hvor statsadvokaten skal avgjøre tiltalespørsmålet og/eller aktorere saken, må det være en aktiv statsadvokat på saken fra start.
3. Det må tidlig foretas vurderinger m.h.t. eventuelle avgrensinger og tilskjæring av saken. Foretatte avgrensinger må jevnlig evalueres.
4. Planleggingen av arbeidet med saken må inkludere minimum:
 - vurdering av prosjektorganisering (forutsatt at etterforskning skjer ved lokalt politidistrikt)
 - hvilken kompetanse krever saken og har vi den kompetansen tilgjengelig?
 - ressurser; påtalekapasitet, etterforskning og kontorstøtte
 - håndtering av sideprosesser (prosessuelle innsigelser, klager, anmeldelser mot tjenestepersoner, etc)
 - utarbeide mediastrategi og ansvarspersoner (statsadvokat, påtaleansvarlig)
 - HMS

5. Toppledelsen må involvere seg tidlig.
Toppleder må ha oppmerksomhet mot krevende saker og de utfordringer saken bringer. Dette bør komme til uttrykk gjennom møter og oppmerksomhet (herunder HMS-oppfølging), og en uttrykt vilje til å håndtere sakens utfordringer og tilrettelegge for at etterforskningsteamet til enhver tid er dimensjonert til å mestre sakens ulike faser.
6. Parallelt med innstilling til statsadvokaten må det utarbeides forslag til bevisoppgave.
7. Planlegging av hovedforhandling.
Det er meget viktig å planlegge sammen med øvrige aktører, herunder domstolen, slik at man kan ivareta kravet til forsvarlig arbeidsbelastning under hovedforhandlingen. Ansvarlig statsadvokat, aktorsteam og bisittere må inn så tidlig som mulig for at de sammen kan forestå denne planleggingen.

Saker som medfører så mye arbeid mellom rettsdagene som denne, bør ikke berammes med 5 rettsdager pr uke.
8. Når retten pålegger påtalemyndigheten å sende skriftlig redegjørelse for saken etter strprl § 262, 3. ledd bør anledningen brukes til å gi en grundig og nyansert innføring. Ofte vil det være hensiktsmessig at påtalemyndigheten selv foreslår en slik redegjørelse.

Rogaland statsadvokatembeter, 16. november 2012

Harald L. Grønlien
førstestatsadvokat

Kopi: Politimesteren i Rogaland
Økokrim